

**ХУЛОСАИ ШУРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D.КОА-014 НАЗДИ
ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ МОЛИЯ ВА ИҚТИСОДИ ТОҶИКИСТОН
БАРОИ ДАРЁФТИ ДАРАҶАИ ИЛМИИ НОМЗАДИ ИЛМҲОИ
ИҚТИСОДИ АЗ РӮЙИ ИХТИСОС**

**Парвандаи аттестатсионии № _____
Қарори шурои диссертатсионӣ аз 24.09.2026, №91**

Барои сазовор донишани Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким, шахрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз.

Диссертатсияи Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким дар мавзӯи «Масъалаҳои мукамалгардонии идоракунии хавфҳои бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 - Молия, муомилоти пулӣ ва қарз, санаи 16 июли соли 2026, дар асоси хулосаи мусбати комиссияи экспертӣ барои ҳимоя қабул карда шуд, суратмачлиси №114 Шурои диссертатсионии 6D.КОА-014 назди Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон (Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 734067, ш. Душанбе, кӯчаи Нахимов 64/14), ки он дар асоси фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 октябри соли 2024, таҳти №402/шд таъсис дода шудааст.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким, 31-уми июли соли 1986 таваллуд шудааст.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким соли 2010 филиали донишгоҳи технологияи Тоҷикистон дар шаҳри Кӯлобро аз рӯйи ихтисоси молия ва қарз хатм намудааст. Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким соли 2020 ба ҳайси унвонҷӯи кафедраи иқтисодиёт (молияи рақамӣ ва аудит, блокчейни технологияҳои таҳлили додаҳои) Донишқадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ (Донишгоҳи инноватсия ва технологияи рақамии Тоҷикистон) дохил шуда, онро соли 2025 хатм кардааст.

Дар рафти иҷрои диссертатсия Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким унвонҷӯи кафедраи молияи рақамӣ ва аудит, блокчейни технологияҳои таҳлили додаҳои Донишгоҳи инноватсия ва технологияи рақамии Тоҷикистон ба шумор мерафт.

Мавзӯи диссертатсияи Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким дар ҷаласаи Шурои олимони факултети иқтисодиёти Донишқадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ (Донишгоҳи инноватсия ва технологияи рақамии Тоҷикистон) аз санаи 31 январи соли 2020, протоколи №06 тасдиқ шудааст. Роҳбари илмӣ унвонҷӯ, доктори илмҳои иқтисодӣ профессор, сарҳодими илмӣ Институти иқтисодиёт ва демографияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, Шариф Раҳимзода таъин шудааст.

Муқарризони расмӣ:

Муассисаи пешбар – Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав - дар тақризи худ, ки аз ҷониби номзади илмҳои иқтисодӣ, кафедраи назарияи иқтисодӣ омӯзгор Сафаров Сайфулло Зикрилоевич таҳия гардида, дар ҷаласаи кафедраи назарияи иқтисодӣ баррасӣ ва муҳокима карда шудааст (суратҷаласаи №1/2, аз 28.08.2026) ва аз ҷониби ректори Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав доктори илмҳои иқтисодӣ профессор, Қурбонзода М.Р., санаи 28.08.2026 сол тасдиқ шудааст, хулосаи мусбат додааст.

Дар хулосаи мусбат додашудаи муассиса, ки аз тарафи муқарриз - номзади илмҳои иқтисодӣ, муаллими калони кафедраи назарияи иқтисодии Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав - Сафаров Сайфулло Зикрилоевич имзо шудааст, чунин хулоса бароварда шудааст, ки дар маҷмӯъ, таҳқиқоти диссертатсионии Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким дар мавзӯи «Масъалаҳои муаммалгардонии идоракунии хавфҳои бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», қори илмӣ муаммал ва ба анҷомрасида буда, дорои навгониҳои илмӣ аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ аз ҷиҳати илмӣ асоснок ба даст оварда шудаанд ва натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф арзиши баланди илмӣ доранд, ки ҷанбаҳои назариявӣ амалии муаммалгардонии идоракунии хавфҳои бонкиро дар низомии молиявии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар марҳилаи муосир муаммал ва тарақи медиҳад. Диссертатсия ба талаботи Низомномаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои таҳияи диссертатсияҳои дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 5.2.17 - Молия, муомилоти пулӣ ва қарз, ҷавобгӯ буда, муаллифи диссертатсия Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 5.2.17 - Молия, муомилоти пулӣ ва қарз мебошад.

Автореферат ва қорҳои илмӣ нашршудаи довталаби дараҷаи илмӣ пурра мундариҷаи асосии диссертатсияро инъикос менамояд. Дар хулосаи мусбат қайд шудааст, ки довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ оид ба мавзӯи диссертатсия 10 мақолаи илмӣ, аз он ҷумла 6 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дорад. Аз он ҷумла, 4 мақолаи тақризшаванда аз ҷониби довталаби дараҷаи илмӣ дар алоҳидагӣ ҷоп шудааст.

РҶҲАТИ ИНТИШОРОТИ ИЛМӢ ДОВТАЛАБИ ДАРАҶАИ ИЛМӢ

Мақолаҳо дар маҷаллаҳои тақризшаванда:

[1-М]. Шарифзода Г.М. Асосҳои назариявии идоракунии хавфҳо ва тавақалҳои бонкӣ дар шароити муосир. [Матн] /Г.М. Шарифзода // Паёми молия ва иқтисод и Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. – Душанбе, - 2022. №2/1 (31) С. 222-232. ISSN -2663-0389.

[2-М]. Шарифзода Г.М. Хатари қарзӣ ва оқибатҳои иҷтимоии иқтисодии он. [Матн] /Г.М. Шарифзода, С.Ҷ. Махшулов // Паёми молия ва иқтисод и Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. – Душанбе, - 2022. №4/1 (33) С. 196-204. ISSN -2663-0389.

[3-М]. Шарифзода Г.М. Хавфи бонкӣ: асосҳои назариявии идоракунии он дар шароити муосир. [Матн] /Г.М. Шарифзода // Паёми молия ва иқтисод и

Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. – Душанбе, - 2023. №4/1 (38) С. 332-341. ISSN -2663-0389.

[4-М]. Шарифзода Г.М. Такмили механизмҳои идоракунии хавфҳои қарзӣ дар низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон. [Матн] /Г.М. Шарифзода // Паёми молия ва иқтисод и Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. – Душанбе, - 2023. №4/2 (39) С.268-275. ISSN -2663-0389.

[5-М]. Шарифзода Г.М. Масъалаҳои бехатарии фаъолияти бонкҳо дар давраи гузариш ба пардохтҳои электронӣ. [Матн] /Г.М. Шарифзода // Паёми молия ва иқтисод и Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. – Душанбе, - 2024. №2 (41) С. 82-88. ISSN -2663-0389.

[6-М]. Шарифзода Г.М. Роҳҳои таъмини бехатарии фаъолияти бонкӣ дар заминаи технологияҳои ҳозиразамон. [Матн] /Г.М. Шарифзода, Ш. Раҳимзода // Паёми Донишгоҳи милли Тоҷикистон (ISSN-2413-5151) №12. Душанбе-2024. С.157-163.

Дар дигар нашрияҳо:

[7-М]. Шарифзода Г.М. Понятие внешнеэкономической деятельности и внешнеэкономической политики [Матн] / Гулрухсор Шарифзода Мирзоҳаким / Маҷмӯи мақолаҳои конфронси илмӣ-назариявии Ҷумҳуриявии 24-25 май Донишқадаи технология ва менеҷменти инноватсионӣ. стр. 132-138. Кӯлоб 2022с.

[8-М]. Шарифзода Г.М. Омӯхтани амалиёти ҷудогонаи бонк ва усулҳои муайян намудани қобилияти қарздокунии муштари бузург дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / Гулрухсор Шарифзода Мирзоҳаким / Маҷмӯаи маводи конфронси илмӣ-амалии Байналмилалӣ стр.348-351. 6 -уми май соли 2023 Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. ISSN -2663-0389.

[9-М]. Шарифзода Г.М. Сабабҳои ба хавф дучор шудани бонкҳо ва роҳҳои баромадани аз ҳафви бонкӣ [Матн] / Гулрухсор Шарифзода Мирзоҳаким / Конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ – назариявӣ дар мавзӯи “масъалаҳои рушди хизматрасониҳои бонкӣ дар шароити гузариш ба низоми нави рақамикунонии иқтисодиёт” (18, 19-уми апрели соли 2024) саҳ. 215-219 Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. ISSN -2663-0389.

[10-М]. Шарифзода Г.М. Хавфҳои бонкӣ ва таъсири иқтисодии онҳо дар шароити муосир [Матн] / Гулрухсор Шарифзода Мирзоҳаким / Конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ – назариявӣ дар мавзӯи “Масъалаҳои рушди хизматрасониҳои бонкӣ дар шароити гузариш ба низоми нави рақамикунонии иқтисодиёт” (18, 19-уми апрели соли 2024) саҳ 380-384 Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон. ISSN: 2663-0389.

Ба диссертатсия ва автореферат тақризҳо ворид шуданд:

1. Тақриз аз ҷониби Раҳмонзода З.Ф.-Доктори илмҳои иқтисод, дотсент, ректори Донишгоҳи технологии Тоҷикистон. Тақриз мусбат буда, дорои чунин эродҳо мебошад:

1. Сифати таҳқиқот беҳтар мегардид агар унвонҷӯ дар масъалаи истифодаи технологияҳои рақамӣ ва оқибатҳои таъсири он дар идораи хавфҳои бонкӣ ва ё

сатҳи таъсиррасонии он ба фаъолияти бонкҳо мухтасаран таҳқиқот анҷом меод;

2. Дар таҳқиқоти илмӣ муаллифи рисола вобаста ба тамоюли тағирёбии нишондиҳандаҳо дар самти осебпазирии бонкҳо ба таври дурнамо маълумот ё модел таҳия менамуд, сифати таҳқиқот беҳтар мегардид.

2. Такриз аз ҷониби Ҷумъаев Б.М.– Доктори илмҳои иқтисод, дотсент, Сардори раёсати робитаҳои байналмилалли ДБССТ и.в. профессори кафедраи иқтисодиёти ҷаҳон Такриз мусбат буда, дорои чунин эродҳо мебошад:

Хуб мешуд, ки зарурати такмили методологияҳои баҳодиҳии хавфҳои қарзӣ аз он ҷумла истифодаи нишондиҳандаҳои қарзҳои мушкилситон (NPL), эҳтимолияти иҷро нагардидани ўҳдадориҳо (PD), талафоти эҳтимоли хангоми дефолт (LGD) ва дигар нишондиҳандаҳои муосири баҳодиҳии хавфҳои қарзӣ метавонад асоснокӣ илмӣ муаллифро баланд бардорад;

1. Ҳамчунин ба манфиати кор буд агар унвончӯ ба масъалаи идоракунии хавфӣ пардохпазирӣ низ таваҷҷуҳи зоҳир намуда, осебпазирии бонкҳо баррасӣ қарор меод, зеро норасоии пардохпазирӣ метавонад ба устувории молиявии ташкилотҳои қарзӣ таъсир расонида фаъолияти онҳоро осепазир менамуд.

3. Такриз аз ҷониби Досиев М. Н.– Доктори илмҳои иқтисодӣ, профессори кафедраи идоракунии молияи давлатӣ ва иқтисоди рақамии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Такриз мусбат буда, дорои чунин эродҳо мебошад:

1. Муаллиф дар автореферат масъалаи ҷорӣ намудани стандартҳои Базел III-ро бо назардошти хусусиятҳои кишвар баррасӣ менамуданд ба манфиати кор мебуд.

2. Беҳтар мешуд агар дар автореферат оид ба хусусиятҳои истифодаи зеҳни сунъӣ дар фаъолияти ташкилотҳои қарзӣ ва хавфҳои марбут ба он муфассалтар меистод.

4. Такриз аз ҷониби Мирзоалиев Абдурашид Абдунабиевич– Доктори илмҳои иқтисодӣ, дотсент, профессори кафедраи менеҷмент, маркетинг ва иқтисодиёти меҳнати Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон. Такриз мусбат буда, дорои чунин эродҳо мебошад:

1. Хуб мешуд агар унвончӯ ба рақамикунонӣ ва хавфи амалиёти киберӣ дар афтореферати диссертатсия таваҷҷуҳи бештар зоҳир менамуд.

2. Сифатан таҳқиқот бурд мекард агар унвончӯ масъалаҳоро оид ба баланд бардоштани тахассуси кормандони соҳаи бонкӣ ва ҳамоҳангии онро бо идоракунии хавфҳо муайян менамуд.

Ҳамаи тақризҳо мусбат буда, қисме аз эродҳо хусусияти тавсиявӣ доранд.

Интиҳоби муқарризони расмӣ бо пешниҳоди комиссияи ташхисии шурои диссертатсионӣ, инчунин бо мавҷудияти салоҳият ва мавқеи устувор дар доираи таҳқиқи масъалаҳои рушди хизматрасониҳои бонкӣ, мавҷудияти интишорот дар соҳаи мазкур ва қобилияти баҳодиҳӣ ба аҳаммияти илмию

назариявии диссертатсия, ҳамчунин бо розигии шахсӣ барои пешниҳоди тақриз асоснок шудааст.

Интихоби муассисаи пешбар бо он асоснок карда шудааст, ки Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав дар самти илми дахлдор шинохташуда буда, қодир аст, ки арзиши илмӣ ва амалии диссертатсияро муайян намояд.

Шурои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

- **коркард карда шуд:** концепсияи назариявӣ ва амалии механизми идоракунии хавфҳои бонкӣ ва зарурияти принципалии такмили ин механизм аниқ карда шуда, раванди микдорӣ ва сифатии арзёбии хавфҳо дар шароити номутаносибии бозори молиявӣ ҳамчун объекти таҳқиқифода гардиданд. Муаллифи рисолаи илмӣ дар сатҳи зарурӣ вобаста ба омӯзиши асарҳои илмӣ олимони дохилӣ ва хориҷӣ, ҳамчун дар тақрибаи муваффақи хориҷӣ як қатор хусусиятҳои хоси идоракунии хавфҳои бонкӣ (хавфи кредитӣ, пардохтпазирӣ ва амалиётӣ)-ро дар шароити муосир муайян ва пешниҳод намуда, нуқтаи назари муаллифиро низ пешниҳод намудааст.

- **пешниҳод шудааст:** а) Сиёсати қатъии ҳамоҳанг ва мувофиқашудаи пруденсиалӣ яке аз самтҳои муҳимми таъмини устувории молиявӣ барои Ҳукумати Тоҷикистон ва Бонки миллии Тоҷикистон маҳсуб ёфта, бо татбиқи он дар муддати кӯтоҳ сатҳи активҳои мушкilotнок коҳиш меёбад; б) Чорабиниҳои танзими хавфҳои бонкӣ барои таъмини идоранамоии сатҳи пардохтпазирӣ ва маҳдудкунии хавфҳои кредитӣ бо мақсади муфид гардонидани равандҳои инвеститсионӣ равона гардида, тақвияти рушди минбаъдаи он бо истифода аз коркардҳои муаллифӣ исбот ва пешниҳод шудааст; в) Тавсияҳои амалӣ оид ба идоракунии хавфҳо ва ба омили рушду ҳавасмандкунандаи кредитдиҳии бахши воқеии иқтисодиёт табдил додани он пешниҳод гардидааст.

- **исбот шудааст,** ки механизми идоракунии хавфҳои бонкӣ ҳамчун унсури муайянкунандаи устувории молиявии низоми бонкии кишвар ба ҳисоб рафта, ба ин восита рушди шароити инфрасохтори таносуби захираҳои бонкӣ ва нишондиҳандаҳои сифатии портфели кредитии ташкилотҳои кредитии Ҷумҳурии Тоҷикистон арзёбӣ мегардад.

- **имкониятҳои дар оянда истифода шудани** ғояҳои нав дар низоми бонкӣ пешниҳод шудааст. Роҳҳои тақвияти низоми ташкилию иқтисодии механизми идоракунии хавфҳои бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба талаботи доимии соҳа аз тарафи муаллиф бо назардошти таҳлили паст намудани таъсири хавфҳои молиявӣ ба рушди иқтисоди миллии пешниҳод гардидааст. Муаллиф роҳҳои арзёбии омории хавфҳои бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо истифода аз имконияти навовариҳо ва моделсозии хавфҳо тавассути татбиқи стандартҳои Базелӣ (Basel II/III) пешниҳод намудааст.

Аҳамияти назариявии таҳқиқоти мазкур бо он асоснок карда мешавад, ки дар он:

- **муқаррароти асосии** диссертатсия бо мухтавои натиҷаҳои илмӣ бадастоварда дар ҳамбастагӣ бо маълумотҳои расмӣ Бонки миллии Тоҷикистон, Паёмҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, санадҳои меъёрию ҳуқуқии танзими соҳаи бонкдорӣ ва стандартҳои байналмилалӣ танзими пруденсиалӣ (созишномаҳои Базел), таҳқиқоти олимони ватанӣ ва хориҷӣ, ҳулосабандии мутахассисони соҳа, маводҳои илмӣ, назариявӣ ва амалӣ доир ба роҳҳо ва усулҳои идоракунии хавфҳои бонкӣ ба таври васеъ истифода шудаанд;

- **исбот шудааст**, ки таҳқиқи механизми идоракунии хавфҳои бонкӣ бо дарназардошти хусусиятҳои рушди бозори хизматрасониҳои молиявӣ ва дараҷаи устувории низоми бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон зарур мебошад, ҳамчунин исбот карда шуд, ки раванди татбиқи сиёсати идоракунӣ ва минимизатсияи хавфҳои бонкӣ дар шароити дигаргунсозии иқтисодӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон бо дарназардошти сафарбар намудани усулҳои ояндабинӣ, стресс-тесткунӣ ва таҳлилҳои оморию эконометрикӣ ба роҳ монда шаванд.

Вобаста ба масъалагузори дар диссертатсия ҷойдошта самаранок (бо дарёфти натиҷаҳои навгонии илмидошта):

- **баён шудани омили муҳими** сарфаи вақт бо таҳқиқи асосҳои назариявӣ, дар робита бо баланд бардоштани самара ва натиҷаҳои таҳлил ва баҳои воқеӣ ба ҳолат ва вазъияти идоракунии хавфҳои бонкӣ дар қаламрави кишвар ба таври ҳадафманд аз маълумотҳои омории Бюллетенҳои омори бонкӣ, ҳисоботҳои солона ва шарҳҳои устувории молиявии Бонки миллии Тоҷикистон, маводди конференсияҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ, интернет-захираҳо ва коркардҳои муаллифӣ мавриди истифодабарӣ қарор гирифтаанд.

- **самтҳои дурнамоии** раванди алоқамандии хавфҳои бонкӣ ва нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон заруратеро ба миён меорад, ки устувории молиявии низоми бонкӣ аз шаклҳо ва роҳҳои сиёсати пруденсиалии танзими бонкӣ ва мониторинги хавфҳо дар самти иқтисодиёт алоқамандии зич дорад;

- **омӯхта шудаанд:** асосҳои назариявӣ ва методии такмили механизми идоракунии хавфҳои бонкӣ аз нуқтаи назари олимони хориҷӣ ва пешниҳодҳои муаллифӣ; идоракунии хавфҳои бонкӣ дар рушди вазъи иҷтимоӣ иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо роҳи муайян кардани сабабҳои пайдоиши хавфҳои молиявӣ ва равияҳои концептуалии танзими онҳо коркард шудааст. Дар ин замина муаллиф исбот намудааст, ки сиёсати макропруденсиалии Бонки миллии Тоҷикистон ва низоми идоракунии хавфҳо дар бонкҳои тичоратӣ ҳамчун унсури муҳими механизми таъмини устувории молиявӣ ба шумор рафта, дар шароити дигаргунсозии иқтисодӣ аҳамияти заруриро доро мебошад;

- **методикаи** умумияти илмӣ дар таҳлил ва натиҷабарорӣ, давраи таҳқиқот, таҳлили илмӣ, муқоисаи нишондиҳандаҳо ва ҳулосабарорӣ, умумисозӣ, ҷамъбаस्तкунӣ, таҳияи ҳулосаҳои мантиқӣ, пешниҳоди гипотеза ва усулҳои таҳлили хавфҳои бонкӣ гузаронида шуд.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи доктриналии дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешавад, ки:

- **тавсияҳои методӣ ва амалии** таҳиякардаи муаллиф дар раванди тадриси фанҳои «Амалиёти бонкӣ», «Фаъолияти бонкӣ», «Пул, қарз, бонк», «Технологияҳои инноватсионӣ дар бонкҳо» ва ғайраҳо дар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон мавриди истифода қарор гирифтаанд (санади 04.11.2024, № 528-1/дс). Ҳамзамон, тавсияҳои асосноки муаллиф дар амалия, дар Раёсати КВД БА ҚТ «Амонатбонк» (санад аз 06.06.2025, № 3001/23-1491) мавриди истифода қарор гирифтаанд.

- **офарида шуд:** Концепсияҳои инкишоф ва рушди низоми механизми молиявии идоракунии хавфҳои бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бо таҳлили таъсири раванди идоракунии хавфҳо ҳамчун унсур асосии таъмини устувории молиявӣ ва рушди иқтисоди миллӣ ба шумор меравад. Дар таҳқиқоти илмӣ муаллиф вобаста ба таҳқиқи камбудиву норасоииҳои ҷойдошта механизмҳои асосии ташаққули низоми молиявии идоракунии хавфҳои бонкиро бо истифода аз имкониятҳои арзёбии таваккалҳо, маблағгузори рақобатпазирии бонкҳо дар кишвар дар муқоиса бо таҳқиқи сарчашмаҳои ватаниву хориҷӣ баррасӣ намуда, дар заминаи он роҳҳои самарабахш гардонидани идоракунии хавфҳо ро пешниҳод намудааст.

- **муаррифӣ карда шуд:** Стратегияи нақши тақмил додани сиёсати идоракунии хавфҳои бонкӣ дар шароити муносири рушди иқтисодии миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон, инчунин тавсияҳои амалӣ оид ба хусусиятҳои тақмили механизми молиявии идоракунии ва минимализатсияи хавфҳои бонкӣ дар шароити имрӯзаи иқтисодӣ пешниҳод гардидаанд.

- **пешниҳод шудааст** тавсияҳои амалӣ оид ба баланд бардоштани самаранокии механизми идоракунии хавфҳои бонкӣ (кредитӣ, пардохтпазирӣ, амалиётӣ ва бозорӣ) ва бо дарназардошти хусусиятҳои низоми бонкии Ҷумҳурии Тоҷикистон тақвияти раванди мазкур асоснок гардидааст.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон беҳтар намуданд, ки:

- **Назарияи илман асоснок** дар асоси таҳқиқоти олимони соҳа, омӯзиши асарҳои илмӣ оид ба тақмили механизми молиявии идоракунии хавфҳои бонкӣ вобаста ба сабабҳои ба амал омадани хавфҳои молиявӣ, нақши низоми бонкии кишвар ва мақомоти назоратӣ дар татбиқи сиёсати идоракунии хавфҳо, аҳамияти танзими пруденсиалӣ ва дастгирии устувории молиявии бонкҳо пешниҳод гардидааст, ки имконияти таъмини рушди устувори иқтисодиро имконпазир гардонидани бевосита ба сатҳи рушди иқтисоди миллӣ ва мустаҳкам намудани фаъолияти бонкӣ дар оянда мусоидат хоҳад намуд.

- **ғояи** дар мавриди механизми идоракунии хавфҳои бонкӣ талаботҳои гуногуни соҳаи бонкдорӣ ба истифодаи роҳи усулҳои алоҳидаи арзёбӣ ва минимизатсияи хавфҳо қонеъ гардида, низоми ташкилию иқтисодии механизми идоракунии хавфҳои бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон самараноктар мегардад. Ҳамчунин, арзёбии ҳолат ва вазъияти тақмилдиҳии механизми идоракунии хавфҳои бонкӣ бо дарназардошти хусусиятҳои низоми бонкии миллӣ, таҳлили вазъи ташаққули портфели кредитии ташкилотҳои кредитӣ ва алгоритми арзёбии сатҳи пардохтпазириву устувории молиявӣ ба шумор меравад;

- **истифода шудааст** равиши илман асоснокшудаи тадбирҳои танзим ва минимализатсияи хавфҳои бонкӣ баҳри таъмини устувории молиявӣ ва маҳдуд кардани хавфҳо дар қаламрави кишвар пешниҳодҳо шудаанд: 1) Мутобик ба сатҳи хавфҳои бозорӣ ва вазъи бозор пешниҳод намудани меъёрҳои фоидаи оқилона ва чандир; 2) Маҳдуд намудани қарзҳои дорои хавфи баланд (мушкилотзо) ва дар амал ҷорӣ намудани низоми муносири арзёбии эътимоднокии қарзгирон ва азнавтақсимкунии захираҳои қарзӣ тавассути фишангҳои бонки муаррифкунанда; 3) Татбиқ намудани низоми мукаммали захирагирӣ хавфҳо ва гуногуншаклкунӣ (диверсификатсия) портфели инвестиционӣ қарзӣ; 4) Ба роҳ мондани фишангҳои мониторинг ва танзимкунӣ аз рӯи сатҳи кифоятии капитал ва пардохтпазирӣ бонкҳо тавассути Бонки миллии Тоҷикистон.

- **усулҳои таҳлили** маҷмӯӣ ва диалектикӣ, ки усулҳои иқтисодӣ-математикӣ, таҳлили муқоисавӣ, усули баҳодиҳӣ эксперти (стресс-тесткунӣ), пешгӯӣ, усулҳои индуксия ва дедуксия истифода шудаанд.

- **муайян карда шуд**, ки натиҷаҳои сифатӣ ва миқдорӣ таҳқиқот тавассути манбаъҳои муътамади назариявӣ ва амалӣ таъйид гардида, истинод ба адабиёти иқтисодгардида бо риояи муқаррароти мавҷуда сурат гирифтааст. Диссертатсия ва автореферат аз санҷиши асолати илмӣ гузашта, маълумотнома аз барномаи “Антиплагиат” сароҳатан сатҳи онро 88,62% ва 89,59% нишон додааст.

Саҳми шахсии докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот: 1) Муаллифи рисолаи илмӣ дар исботи механизми молиявӣ идоракунии хавфҳои бонкӣ дар таъмини устувории молиявӣ ва рушди босуботи иқтисоди милли саҳми арзанда гузоштааст. 2) Дар асоси омӯзиш муаллифи рисолаи илмӣ исбот намудааст, ки тақмили механизми идоракунии, пешгирӣ ва камгардонии таъсири хавфҳои бонкӣ дар кишвар яке аз масъалаҳои муҳим ба шумор меравад. 3) Муаллиф исбот намудааст, ки рушди низоми мукаммали идоракунии хавфҳо (кредитӣ, пардохтпазирӣ ва амалиётӣ) ва табиқи стандартҳои байналмилалӣ (Базел) ҳамчун механизми муҳими таъмини устувории бонкӣ молиявӣ дар шароити дигаргунсозии иқтисодӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳсуб меёбад. 4) дар омода намудани 10 мақола, аз он ҷумла 6-адад мақолаи илмӣ дар нашрияҳои Комиссияи олии аттестационӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаи омӯхташуда иборат аст.

Шури диссертатсионӣ ба хулоса омад, ки таҳқиқоти диссертатсионӣ Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким дар мавзӯи «Масъалаҳои мукамалгардонии идоракунии хавфҳои бонкӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 5.2.17 - Молия, муомилоти пулӣ ва қарз, қори мустақилона анҷомшудаи илмӣ ва таҳассусӣ маҳсуб ёфта, дорои муҳимӣ, навгонӣ илмӣ ва аҳамияти назариявӣ амалӣ мебошад ва дар таҳқиқи асосҳои назариявӣ методии мукамалгардонии низоми хизматрасониҳои бонкӣ саҳм гузошта, имкон медиҳад, ки масоили ҳалталаби соҳа ҳаллу фасл гарданд. Диссертатсия ба бандҳои 8.8.; 9.7.; 10.5.; 10.3.; 10.6.; 10.12.; 10.13.; 10.16.-и Шиносномаи ихтисосҳои илмӣ ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз мувофиқат мекунад.

бандҳои 8.8.; 9.7.; 10.5.; 10.3.; 10.6.; 10.12.; 10.13.; 10.16.-и Шиносномаи ихтисосҳои илмӣи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз мувофиқат мекунад.

Дар маҷлиси Шурои диссертатсионӣ 6D.KOA-014 аз санаи 26.08.2026 қарори сазовор донишманди Шарифзода Гулрухсор Мирзоҳаким бо дарёфти дараҷаи илмӣи номзоди илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 5.2.17 – Молия, муомилоти пулӣ ва қарз қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ 15 нафар иштирок доштанд (1 нафар тариқи маҷозӣ), аз ҷумла мутахассисон аз рӯйи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда - 5 нафар. Бо ҳуқуқи овоздиҳӣ 15 (1 нафар тариқи маҷозӣ) нафар. Аз 15 (1 нафар тариқи маҷозӣ) нафар аъзои шурои диссертатсионӣ, ки дар ҷаласа иштирок доштанд, овоз доданд: ба тарафдории додани дараҷаи илмӣи номзоди илмҳои иқтисодӣ: «Тарафдор» – 15 нафар, «Муқобил» – нест, «Бетараф» – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

**Раиси шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор**

Ғақеров Ҳ.Н.

**Котиби илмӣи шурои диссертатсионӣ,
номзоди илмҳои иқтисодӣ**

Убайдуллоев Ғ.К.

24 сентябри соли 2026.